

magnam morum corruptionem inducere solent. Adde quod (ut ordinarie contingit) quo magis indigent, eo magis a confessariis declinantur, negliguntur, atque, ad instar evangelici paralitici dicentis *hominem non habeo*, sine subsidio ullo relinquuntur.

963. Hucusque dicta luce meridiana clariora sunt; sed confessarii ne methodum istam adeo salutarem atque necessariam adhibeant, diversis tentationibus subiici, vel etiam aliquas contra illam obiectiones facere possent. De his itaque tentationibus et obiectionibus aliquid dicendum est.

964. *Prima tentatio* est labor et impatientia. Equidem quod de re laboriosa agatur, negari non potest. Sed quid inde? Nunquid renuntiabimus fructui, nunquid relinquemus liberum cursum peccatis, nunquid deficiemus officio nostro, propter laborem? Confessarius imprimis est pater; sed (iterum dicam) quid non facit pater ad salvandum filium suum? Nunquid non possumus libentissime laborare pro amore Dei, pro salute animarum, et pro mercede illa magna quae nobis adpromittitur? Adde quod a confessariis, qui ex his motivis toti sunt in procuranda emendatione poenitentium, labor non sentitur sed in magnam iucunditatem convertitur.

965. *Secunda tentatio* est ineptissima libido cito expediendi multos. At vero optime dicebat Caietanus: « Melius est « audire duos bene, quam viginti perfunctorie ». Quid reapse de medico qui visitet multos et sanet neminem? Officium nostrum est ut hoc sacramentum administremus non utcumque, sed bene.

966. *Tertia tentatio* est timor amittendi poenitentes (speciatim nobiles, divites etc.). Sed nunquid salutem animarum et officium nostrum amori proprio sacrificare debemus? Quid mali si aliqua persona cerebrosa vel superba vadat ad alios? Nonne alii advenient? Imo ex facto patet quod apud confessarios, qui veri zeli fama gaudent, concursus (si assidue se praestare possint) est semper maior.

Caeterum timor amittendi poenitentes pessimas maximeque ruinas consequentias habere potest. Confessarii hoc timore praeoccupati ab illo plus vel minus manifestando vix aut ne vix quidem abstinere poterunt. Haec autem manifestatio maximam et vix credibilem (speciatim in piis foeminis) difficultatem ad alios accedendi inducere solet. In quadam civitate confessionem faciente puella, confessarius magnum tremor in illa animadvertit. Quid hoc? - Vae mihi, vae mihi (respondit puella). In scamno vicino vidi mulierem quae statim delatura erit me ad te venisse: Heu mihi, heu mihi; sum inventa in flagranti! - Et tremor ita crescebat ut confessionale ipsum tremore concuteretur. - Esne mentecapta? (respondit confessarius) - Es inventa in flagranti? Sed quis sum ego, aut quid mali facis tu? Nonne venisti pro animae tuae necessitate, et utique magna? - Ita, pater; sed ego bene scio cur dicam: Heu mihi, heu mihi! -. Tyrannides, magnae tyrannides, incredibiles tyrannides sunt istae -, exclamavit confessarius, et bene. Quid enim de consequentiis? S. Thomas (*Suppl. VIII. iv*) scripsit: « Multi sunt adeo infirmi, qui « potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti « confiterentur ». Et (*IV. Sent. xvii. iii. 5*) subiunxit quod confessarii huiusmodi « multis laqueum damnationis « iniiciunt et per consequens sibi ipsis ». Adde scandalum et cuiusdem indignissimae ostensionem zelotypiae; unde scripsit Raynaudus (*Heter XVI. i. 9*): « Ad invicem perinde ac sponsi concupiscunt quas semel rexerunt animas, et, ut apud alios peccata exonerent, graviter ferunt ac videntur insanire; quae est indignissima « (ut quam mitissime dicam) agendi ratio ». Hinc optime dixit Scavini (*IV. App. I*): « Guai a quei confessori che « incatenassero al loro confessionale le anime, e non facessero loro la più ampia licenza di portarsi da altri ». Et prius Croix (*n. 1773*) scripsit: « Relinquenda est libertas, relinquenda est libertas, ne detur occasio sacrilegiis ». Et hic est procul dubio sensus Ecclesiae; circa

ipsas enim moniales exigitur non solum ut bis aut ter in anno confessarius extraordinarius eis assignetur; sed etiam ut unicuique moniali facultas fiat accersendi alium toties quoties pro conscientia sua eo indigeat, prout iam a Benedicto XIV (Const. *Pastoralis curae*) et novissime a SS.mo D. N. Leone XIII (Dec. S. C. Epp. et RR. 17 Dec. 1890) statutum fuit. Notari potest non deesse qui dicunt poenitentibus concedendam esse facultatem accedendi ad alios, sed prius inquirendum esse de motivo. At vero si poenitentes conscientiam suam tibi aperire audent, utique tunc alium non inquirent. Nunquid tenentur ipsi indigentias animae propriae cuiquam patefacere? Qua lege? Nunquid sic in difficultates, angustias et verum tormentum conicerentur eodem modo? Nunquid denique praxis huiusmodi non esset contra praedictum decretum Summi Pontificis, in quo districte praecipitur ut superiores nedum caveant ab ullo displicentiae signo praebendo, sed etiam advertant ne ullo modo *petitionis rationem inquirent*? Sed veniamus ad aliam tentationem.

967. Haec est *animi deiectio*. Confessarius, v. g. incipit bono animo et modo supra dicto poenitentium emendationem procurare; sed, videndo relapsus, animo deiecitur, et intra se dicit: Iam hoc est frustra laborare. Tentationem istam sedulo repellant confessarii, et recogitent sequentia: 1° Frustra laborare contingit in iis, qui, nihil nisi consuetam exhortatiunculam faciendo, omnes absolvunt; non vero in iis qui vero zelo praediti seriam animarum curam habent; si enim non proficiunt in uno, proficiunt in aliis, ut experientia manifestissime patet. Nunquid fons publicus claudi debet, eo quod pars aquae inutiliter effluat atque in terra deperdat? 2° Emendatio effectiva interdum quidem statim, sed ut plurimum tantummodo pedetentim, aut uno alterove subsecuto relapsu (forte etiam magno), obtinetur. 3° In quovis casu, saltem obtinebitur quod poenitens a suo fatalissimo somno excutiatur, oculos aperiat magnisque conscientiae remorsibus subiicia-

tur, quae tandem efficere poterunt, ut, v. g. una finita occasione, in aliam non se coniciat, vel propter aliquam circumstantiam (puta, Missionis, morbi etc.) tandem aliquando ad veram conversionem deveniat, ad eandem non deventurus, si primam illam excitationem non habuisset. 4° Confessarius recepturus erit mercedem a Domino iuxta laborem, non vero iuxta effectum; imo, eo quod ne consolationem quidem fructus habere potuerit, mercedem forte maiorem recipere debet. Sed de tentationibus quibus subiici potest confessarius, iam satis. Veniamus ad obiectiones.

968. OBIECTIO I. Nonne adhiberi potest alia methodus expeditior? Scilicet: Si poenitens se accuset de peccato gravissimo, aut de multis peccatis mortalibus, dicatur ei: *Abi, quia es damnatus*; et claudatur ei in faciem confessionalis hostiolum. Si autem habeat solum unum vel alterum peccatum mortale, nec praesferat ex sese signa evidetia compunctionis, dicatur ei: *Cessa ab his peccatis, et postquam uno vel altero mense ab iisdem abstinueris, redi. Nunc non possum te absolvere*.

Respondeo. Methodus huiusmodi damnabilissima est. Imprimis Sacramentum poenitentiae quam maxime odiosum atque invisum redderet, magnamque et fere universalem a sacramentis alienationem produceret, et proinde in causa esset cur fere omnes perditissimam vitam (sic deserendo confessionem vel reticendo peccata) usque ad mortem ducerent. Est etiam contra doctrinam Ecclesiae, quae (ut supra vidimus) in Rituali docet ut confessarius paterna charitate ad dolorem atque ad vitae emendationem poenitentes adducere conetur. Est denique contra sensum Auctorum probatorum. P. Caietanus a Bergamo (XI. XIII) scripsit: « Veniunt interdum ad pedes confessarii nonnulli qui accusant plurima et gravissima peccata absque ullo compunctionis signo, quasi meram narrarent historiam. Quomodo agendum cum istis? Suntne forsantim obiurgandi et tamquam damnati repellendi? Ita se

« gerunt revera aliqui... Sed, bone Deus! tot concionibus
 « et exhortationibus invitantur christifideles ad confessio-
 « nem; eccur itaque quando accedunt, tanta festinatione
 « erunt repellendi? Si non videntur dispositi, cur non
 « excipimus eos in visceribus Christi, illisque, ut dispo-
 « nantur, auxilium non praebeamus? » Et Salvatori (II. 1)
 subiungit: « Qualcuno al solo sentire che il penitente non
 « aveva preso Pasqua, o che era ricaduto in qualche pec-
 « cato, ha avuto la crudeltà di dirgli: *Vattene via, non ti*
 « *voglio sentire*. Dunque per questi poveretti è abbre-
 « viata la mano di Dio? Dunque è per questi esaurito il
 « tesoro della Divina Misericordia? A che dunque la pa-
 « rabola del figliuol prodigo, della pecorella smarrita,
 « della dramma perduta? A che gli esempi delle Samari-
 « tane, delle adultere, delle Maddalene? A che disse Ge-
 « sù Cristo a S. Pietro: *non septies, sed usque septuagies*
 « *septies*? Si dovranno tali confessori chiamare *medici*,
 « o non piuttosto *assassini* delle anime? » Reapse S. Lig.
 (VI. 464) exclamabat: « Quot miseros ego cognovi, qui ob
 « denegatam absolutionem se deiecerunt in desperationem,
 « et per plures annos a Sacramentis aversi aberrarunt! »

969. Hinc tamen non inferes, dilationem absolutionis
 nunquam esse adhibendam; quoad illos enim habituos
 et recidivos, a quibus derelictio sacramentorum non sit
 timenda, solet esse remedium potentissimum ut tandem
 aliquando sibi vim faciant et emendentur; imo certe
 aliquando est remedium unicum, et constituit in viam sa-
 lutis illos qui secus in malo statu perpetuo viverent et
 damnarentur. Tunc autem maxime oportet ut dimissi sine
 absolutione ab uno, sic ab aliis etiam (ad quos pro illa ha-
 benda diversuri essent) dimittantur.

970. OBJECTIO II. Si non placet methodus dimittendi
 poenitentes sine absolutione, adhibeatur alia eos omnes ab-
 solvendi sub conditione.

Resp. Methodus valde commoda profecto haec quoque
 est. Sed hoc modo iam incidimus in excessum contrarium.

Error vetus erat nimis rigorose absolutionem denegandi.
 Error novus est concedendi illam nimis faciliter, recur-
 rendo ad effugium illam dandi sub conditione. Utique bona
 doctrina est ut interdum dari possit absolutio sub condi-
 tione, sed haec doctrina quo sensu intelligi debet? Sensus
 est ut duo prius verificari debeant. Oportet scilicet 1° ut
 confessarius conetur disponere poenitentem, illumque ex
 dubie disposito sufficienter dispositum reddere. Si autem,
 non obstante exhortatione, poenitens adhuc dubie disposi-
 tus remaneat, tunc oportet 2° ut specialis et gravis causa
 subsistat, propter quam oporteat ut sacramentum in dubio
 sub conditione administretur. Sic enim etiam alia Sacra-
 menta administrari quidem possunt sub conditione, sed
 solum si necessitas urgeat aut causa proportionata subsi-
 stat. Adde quod confessarius non solum reverentiae sacra-
 menti, sed etiam necessitatibus spiritualibus poenitentis,
 tamquam medicus, prospicere debet. Sed nunquid partes
 medici in eo solo consistunt ut confessarius in absolutione
 conditionem apponat? Systema huiusmodi sine dubio per-
 niciosissimum, et innumerabilium peccatorum atque damna-
 tionis animarum occasio esset; atque in illo iterum ve-
 rificaretur celebris sententia Bellarminii: « Non esset
 « tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas ab-
 « solvendi ».

971. OBJECTIO III. Ad servandam methodum emenda-
 tionem poenitentium procurandi serio, et modo supra indi-
 cato, nimium tempus cum singulis poenitentibus exigere-
 tur, et sic ipsi, et alii (qui expectant) taedio afficerentur,
 et amplius non redirent; unde confessarius ab omnibus
 derelictus iam prorsus inutilis redderetur.

Haec obiectio speciositatem sed non soliditatem habet,
 atque experientia manifesta destruitur.

Aliquod notabile temporis spatium requiritur dum pri-
 mis vicibus se praesentat poenitens habituosus et de sua
 emendatione non sollicitus; sed postea brevissimo tempore
 expediri poterit; si enim emendationi iam serio se appli-

cet, tunc sufficet si paucis verbis ad perseverandum confortetur; si vero sine ullo profectu iterum iterumque redeat, tunc erit casus dicendi: *Hoc est frustra laborare*, et iuxta diversas circumstantias diversa consilia sumendi, modo scilicet differendo absolutionem, modo absolvendo sub conditione, modo efficiendo (si agatur de solis venialibus) ut poenitens se accuset de peccatis vitae praeteritae, modo denique ei consilium dando ut alium adeat confessarium, qui eiusdem saluti forte melius consulere poterit.

Quum itaque tempus notabile exigatur solum primis vicibus, iam inconvenientia in obiectione exposita non sunt timenda. Poenitentes (quamvis essent scelestissimi et perditae conscientiae) ordinarie amant adiuvari, neque taedio afficiuntur, sed potius valde gaudent si uno vel altero horae quadrante ad pedes talis confessarii eos serio adjuvantis commorentur. Si autem confessarius fama gaudeat quod omnes magna charitate excipiat atque adiuvet, et optime suo munere fungatur, iam libenter etiam expectant alii, si forte illo momento adveniant, in quo aliquis paullo polixiorem confessionem faciat; certi sunt enim quod sibi ipsis quoque (si indigeant) eandem curam bonus confessarius praebiturus erit. Etsi autem contingeret quod aliquis non esset rediturus, id equidem parum mali erit; alii enim meliorem dispositionem et fortasse valde maiorem necessitatem habentes adventuri erunt.

972. Caeterum adhibendae sunt cautelae ut consulatur uniuscuiusque poenitentis indigentiae; simulque confessionum brevitati, quantum fieri potest, prospiciatur. Huiusmodi cautelae sunt praecipue sequentes.

I. In materia contra sextum praeceptum valde supervolandum atque ab interrogationibus (exceptis stricte necessariis, quae prudenter, modeste et breviter fieri possint) abstinendum est. In hac enim materia pervolutanda motus carnales nedum in confessario sed etiam in poenitente facile suscitantur, magnumque periculum subest ne ipso actu confessionis nedum materialia sed etiam formalia peccata

committantur. Quid itaque de confessariis qui nedum de minutissimis circumstantiis imprudentissime interrogant, atque scandalosissime (et quidem forte utendo verbis impudentissimis quae vix in lupanaribus audiuntur) interrogant de modo quo foedissima committuntur: sed etiam cum aperta et prorsus inexcusabili malitia turpes atque impertinentissimos sermones ita instituunt, ut iam evidenter in crimen sollicitationis inciderint et denuntiari debeant?

II. Oportet resecare inutilia. Heu quot confessarii convertunt confessionale in locum conversationis, delationum, imo (aperte dicam) murmurationum! Poenitentes ipsi saepe plurima impertinentia immiscent; imo aliquando accedunt non iam ex intentione confessionem faciendi aut consilia spiritualia petendi, sed extorquendi pecuniam, et proinde exponunt extremas necessitates, quae ordinariae sunt fictae. Haec itaque omnia (etsi non sine charitate et prudentia) resecari debent, ut dixi.

III. Ad confessionis breviter maxime confert, si confessarius non proluxa argumenta et longas praedicationes, sed pauca verba succosa, vivida, magnamque vim habentia, adhibeat, eaque (utique diversa iuxta diversos casus) semper promptissima habeat.

IV. Quum poenitentes magis indigentes accedere soleant diebus festis, ne pro ipsis rite (ut supra) audiendis tempus deficiat, curandum est ut personae pie diebus ferialibus adveniant. Ipsae autem non frequentius quam semel in hebdomada audiantur, saltem ordinarie. Dico *saltem ordinarie*; quidam enim casus extraordinarii excipi debent. Huiusmodi sunt si maior frequentia 1° existimari deberet necessaria sub initio ad abrumpendam consuetudinem peccatorum mortalium, ut patet ex notissima praxi S. Philippi Nerii; 2° si persona pia in aliquam gravem culpam casu lapsa fuisset.

V. Ut suppetat tempus cum debita cura satisfaciendi multis poenitentibus, maxime oporteret ut sufficiens zelantium confessariorum, qui revera se praestent, copia ades-

set. Quomodo unus vel alter confessarius mille poenitentibus bene satisfacere poterit? Totus mundus (dicebat S. Ioannes Chrisost.) plenus est sacerdotibus, sed operarii, qui vere laborent, ubinam sunt? Adhuc dicendum est: *mensis multa, operarii pauci*. Narrat Card. Hostiensis quod temporibus suis christifideles sicut pro Missa, ita etiam pro confessione, eleemosynam (et quidem non exigam) dabant. Si mos huiusmodi hodie quoque vigeret, imo si quinque vel sex centesimi dumtaxat pro qualibet confessione darentur, heu quanta aviditate audiendarum confessionum facultas quaereretur; heu quomodo confessionalia omnia essent occupata, et nova fabricarentur; heu denique quanta assiduitas, et quanta cura satisfaciendi poenitentibus ad concursum habendum! Faciamus itaque, faciamus pro Deo, et pro fratrum nostrorum salute aeterna, quod pro paucis centesimis faceremus.

VI. Copia confessariorum necessaria est praecipue in maioribus solemnitatibus, maxime vero in tota quindena paschali. Tunc veniunt peccatores innumeris onusti peccatis. Casus difficiles et intricati admodum, nedum propter inveteratas consuetudines, occasiones proximas, amores, odia etc.; sed etiam propter contractus, compensationes, damnificationes, sollicitationes etc. tunc occurrere solent. Adde difficultatem et necessitatem disponendi huiusmodi poenitentes; ita ut subinde pro uno tantummodo casu ne una quidem hora tunc sufficeret. At vero turba magna aliorum poenitentium (forte non minus indigentium) confessionale circumstat, expectat, et clamorem facit. Heu quot angustiae pro misero confessario, qui in pectore cor et conscientiam habeat! Ad providendum itaque necessitati huius generis, absolute oportet ut tunc confessarii sint multi. Sed quid? Quindena paschalis est tempus in quo confessarii confessiones audire declinant quantum possunt. Se praestabunt alio tempore, sed non illo. Aliqui etiam sunt adeo criterii inopes ut illo quoque tempore pro mulierculis devotis horas et horas insumant. Ali-

cubi insuper (quid peius?) feria quinta et sexta hebdomadae maioris confessionalia prorsus clauduntur. Venit Sabbatum Sanctum, et parochi se conferunt in gyrum ad domos benedicendas. Nunquid non posset id operis praestare simplex sacerdos? Sed quidquid sit de hoc, certe oportet ut non solum in Ecclesia confessarii adsint, sed etiam (ad commodum virorum) in sacristia. Viri multi verecundantur confiteri in confessionalibus, atque insuper expectandi patientiam non habent. Itaque se conferunt ad sacristiam; sed, si ibi confitendi commodum non inveniant, quid timendum erit? Quod non solum illo anno, sed etiam sequentibus annis (ut, heu nimis ex praxi patet) sacramentis valedicant.

Denique ad confessiones sine iactura sacramenti et sine damno poenitentium breviandas, et sic ad multos poenitentes convenienti modo expediendos, oporteret ut parochi in sermonibus ad populum et concionatores suis partibus rite satisfacerent; praedicatio enim confessionem quam maxime adiuvat. Accedunt poenitentes, sed non sunt instructi, non sunt dispositi. Parochi et concionatores publico sermone potuissent illos instruere et disponere; et sic confessarii non cogentur multo tempore et labore instruere et disponere singillatim unumquemque. Sed veniunt praedicatores quadragesimales, et, loco inducendi christifideles, iuxta intentionem Ecclesiae, ad poenitentiam, eosque disponendi ad bene satisfaciendum praecepto paschali (in quem finem necessariae essent conciones de malitia peccati, de novissimis, de procrastinatione, de amore et misericordia Dei, de vitiis magis obviis, de dispositionibus pro bona confessione etc.), ne loquantur quidem cum christifidelibus, sed cum iis qui non adsunt, scilicet cum atheis, panteistis, deistis, materialistis, massonicis etc. etc., vel faciunt conciones de progressu, de libertate, de patria, de civilitate, de filantropia, de homine-scimia etc. etc.

Sic demonstravi quod confessarii debent 1° Emendationem poenitentium pro fine principali sibi praefigere.

2° Efficere ut poenitentes emendationis necessitatem vivide percipiant. 3° Satagere ut emendatio ipsa, quantum fieri potest, facilis reddatur. De tentationibus in contrarium verba feci, et obiectiones resolvi. Addo, in confessariis necessariam esse unionem atque in bona praxi servanda uniformitatem. Serio consideremus quod magna pars populi iam amissa est, et proinde non superficialiter atque ita ut nihil boni fiat, sed efficaciter et serio, circa illos qui adhuc ad nos accedunt, et in quibus solis totam spem nostram collocare possumus, viribus unitis laborare debemus.

973. Finem facio cum quaesito valde practico. *Quaeritur quid dicendum de illis confessariis qui diebus festis intra unum horae quadrantem sex vel septem poenitentes expedire solent: diebus autem ferialibus vix integrae horae spatium illis satis est ad unicam personam expediendam?* Respondeo: Pessime se gerunt. Ex dictis enim facile eruitur impossibile esse intra unum horae quadrantem sex vel septem poenitentium confessiones bene audire; multo magis quia diebus festis peccatores et personae magis indigentes accedere solent. Consuetudo autem insumendi horas integras pro unica confessione diebus ferialibus, excessus contrarius est. Equidem aliquod tempus notabile ordinarie exigitur pro poenitentibus habituatis, ut emendationi serio se applicare incipiant; sed hoc solum pro primis vicibus necessarium erit, ut supra explicavi. Si autem agatur de foeminis (speciatim iuvenibus), eas in confessionali diu detinere, nedum non necessarium, sed tam pro confessario quam pro poenitentibus ipsis periculosissimum (amor enim spiritualis in carnalem facile vertitur), et saepe etiam (tum propter admirationes et sinistras interpretationes, tum propter poenitentium ipsarum loquacitatem, iactantias, zelothypias etc.) valde scandalosum est. Scripsit D. Thomas (*Opusc. LXIV. xx*): « Crede mihi, expertus sum, in Christo loquor; non mentior; cedros Libani, idest contemplationis al-

« tissimae homines, sub hac specie corruisse reperi ». Et Frassinetti (*Man. n. 428*) de huiusmodi confessario dicit: « Bisogna che si rassegni a lasciar bistrattare la sua « riputazione ».

CAPUT VI.

De directione animarum piarum et de Confessario Monialium.

ARTICULUS I.

De directione animarum piarum.

974. *Quid imprimis prae oculis haberi debet quoad personas pias?* Quum ordinarie sint foeminae, imprimis ex hoc ipso sequentes advertentiae haberi debent:

I. Ipsae magnus scopulus (et forsitan non sine publicis dicteriis) evadere possunt. Ad hunc evitandum, confessarius (utique vigilantiam et virtutem adhibendo) servet 1° *Indifferentiam et cordis sui custodiam*, neque hanc potius quam illam, aut in genere foeminas potius quam viros libentius audiat. 2° *Gravitatem*, et speciatim verba quae teneritudinem et nimiam familiaritatem praeseferant, sedulo evitet. 3° *Modestiam*. 4° *Brevitatem*; prout infra explicabitur.

II. Foeminae solent esse valde criterii inopes; quid pro quo facile accipiunt; phantasiâ res exaggerant; et ordinarie nullam prudentiam et reflexionem habent.

III. Ipsae sunt loquaces admodum; unde ea quae hodie dicuntur in confessionali, cras sciri poterunt in conversationibus, ne dicam in platea.

IV. Valde verecundantur, et non raro patientia et auxilio (utique prudentissimo) confessarii indigent, ut peccata sua integre accusent.

V. Attamen quasdam optimas qualitates habere solent; nempe ordinarie sunt valde inclinatae ad religionem et pieta-